

O žalobě proti rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví ve věci zrušení patentu podle § 23 zákona č. 527/1990 Sb. , o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, je příslušný rozhodnout soud ve správním soudnictví.

Prejudikatura: srov. č. 395/2004 Sb. NSS (zamítnutí přihlášky ochranné známky), č. 478/2005 Sb. NSS (odmítnutí právní ochrany mezinárodní ochranné známce), č. 480/2005 Sb. NSS (výmaz užitého vzoru) aj.

Věc: Spor o pravomoc mezi Obvodním soudem pro Prahu 4 a Městským soudem v Praze ve věci zrušení patentu.

Rozhodnutím předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví (dále též "Úřad") ze dne 22.11.1994 nebyl k návrhu společnosti s ručením omezeným N. zrušen patent "Zařízení pro zabezpečení vstupních dveří", zapsaný v ČR pod č. 279185, jehož majiteli jsou Ing. Pavel V. a společníci.

Společnost N. jakožto žalobkyně nejprve napadla pravomocné rozhodnutí Úřadu žalobou doručenu dne 16.4.2002 Vrchnímu soudu v Praze. Vrchní soud věc předal v souladu s § 132 s. ř. s. Nejvyššímu správnímu soudu. Ten žalobu odmítl usnesením ze dne 23.6.2003 s poučením, že žalobkyně může do jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení podat žalobu k soudu příslušnému podle ustanovení § 249 a § 250 o. s. ř., přičemž účinky procesních úkonů učiněné v tomto řízení zůstávají zachovány a posoudí se přiměřeně podle ustanovení soudního řádu správního. Nejvyšší správní soud tedy považoval žalovanou věc za soukromoprávní.

Žalobkyně pak podala - v rozporu s tímto poučením - žalobu opět k soudu jednajícimu ve správním soudnictví, a to k Městskému soudu v Praze, a domáhala se zrušení rozhodnutí správního orgánu. Soud žalobu rovněž odmítl usnesením ze dne 18.9.2003. V odůvodnění mj. uvedl, že předmětem tzv. patentového práva v objektivním smyslu je ochrana vynálezu, která udělením patentu zakládá jeho majiteli výlučné právo využívat vynález, poskytovat souhlas k jeho využívání jiným osobám, popřípadě na jiné osoby patent převést. Těžiště právní ochrany spočívá tradičně v právu soukromém. Soukromá práva, která jsou předmětem řízení před správním orgánem, jsou podle tohoto soudu chráněna postupem podle části páté občanského soudního řádu (§ 244 a násl. o. s. ř.). Dále i tento soud žalobkyni poučil, že se může domáhat svého práva podáním žaloby ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto usnesení (§ 46 odst. 2 s. ř. s.) u okresního (obvodního) soudu (§ 249 , § 250 o. s. ř.), a to tak, aby v této lhůtě žaloba došla k soudu příslušnému k občanskému soudnímu řízení (§ 82 odst. 3 o. s. ř.).

Žalobkyně pak podala dne 3.11.2003 žalobu dle § 244 o. s. ř., ve znění tehdy účinném, u Obvodního soudu v Praze 4. V závěru žaloby vyjádřila přesvědčení, že obvodní soud není k projednání této žaloby věcně příslušný.

Obvodní soud pak předložil spis s návrhem na rozhodnutí kompetenčního sporu. Uvedl, že při zrušení patentu nejde o soukromoprávní věc. Skutečnost, že společnost N. je osobou soukromého práva, je bez významu, neboť Úřad průmyslového vlastnictví soukromoprávním subjektem není a spor nemá soukromoprávní povahu. Ve věci se jednoznačně jedná o nároky, které vycházejí z průmyslového vlastnictví, protože rozhodnutí týkající se registrace konkrétního patentu je nepochybně závazné pro každého; tento úkon má proto dle názoru obvodního soudu veřejnoprávní charakter.

Úřad průmyslového vlastnictví ve svém vyjádření k věci dovedl, že je dána příslušnost soudů činných ve správním soudnictví. Kritériem pro rozlišení, u kterého soudu se lze domáhat soudní ochrany v dané věci, je povaha subjektivního práva, o jehož obranu jde. Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení patentu je rozhodnutím o veřejném subjektivním právu. Úřad rozhodne o udělení patentu na vynález, pokud jsou splněny podmínky stanovené zákonem č. 527/1990 Sb. Účinky patentu nastávají ode dne oznámení o udělení patentu ve Věstníku Úřadu. Vztah, který se udělením patentu upravuje, není vztah mezi subjekty soukromého práva, ale vztah mezi tím, kdo o udělení patentu žádá, a Úřadem, který o udělení patentu rozhoduje. Udělení patentu má charakter veřejnoprávního privilegia, které je poskytováno výlučně veřejnou mocí. V případě, že třetí osoba podá návrh na zrušení uděleného patentu, nedostává se posouzení oprávněnosti tohoto návrhu do oblasti soukromoprávní, nejde o spor mezi subjekty soukromého práva. V řízení o návrhu na zrušení patentu Úřad jako vrchnostenský orgán posuzuje, zda byly splněny zákonné podmínky pro udělení veřejného subjektivního práva (udělení patentu) majiteli patentu, či zda návrh na jeho zrušení je oprávněný, neboť zákonné podmínky pro udělení patentu nebyly dány.

Zvláštní senát rozhodl, že příslušný k rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví je soud ve správním soudnictví; současně zrušil usnesení Městského soudu v Praze o odmítnutí žaloby.

Z odůvodnění:

*)

(...) Právní institut patentu se vyvinul z hospodářské potřeby původce dosáhnout toho, aby právě jeho vynálezu byla poskytnuta právní ochrana, aby měl jako majitel výlučné právo v rozsahu patentu vynález hospodářsky přímo i nepřímo využívat, poskytovat jej licenční smlouvou nebo patent převést na jiného smlouvou o převodu práv z průmyslového vlastnictví, přičemž přímým využitím se rozumí výroba, nabízení nebo uvádění na trh, používání výrobku, který je předmětem patentu, nebo výrobek za tím účelem dovážet nebo skladovat anebo s ním jiným způsobem nakládat; v případě, že je předmětem patentu technologický způsob, využití tohoto způsobu; anebo nabízet, uvádět na trh, používat nebo k tomu účelu dovážet či skladovat výrobek přímo získaný patentově chráněným způsobem. Nepřímým využitím se stejnými účinky jako přímé využívání se rozumí dodání výrobku nebo nabízení k dodání jiné osobě, která je oprávněna využívat patentový vynález. Udělení patentu původci nemá ovšem smysl bez záruky, že nikdo jiný nemůže takový patent použít. Záruku, která by měla praktický smysl, však může poskytnout jen vrchnostenská autorita (veřejná moc). Patent má zásadně tzv. záповědní účinek, tj. bez souhlasu jeho majitele nikdo nesmí patent využívat, jinak se dopustí jeho porušení. Dnešní podoba průmyslových práv se ostatně vyvinula ze středověkých panovnických nebo vrchnostenských privilegií. Úřad ve své zákonné činnosti naplňuje paralelu mezi poskytnutím nebo odnětím ochrany předmětu průmyslového vlastnictví a propůjčením nebo odebráním státního privilegia.

Je třeba dodat, že vznik patentu zajisté reflektuje (také) soukromý zájem jeho budoucího majitele, například proto, že po svém vzniku se patent může stát předmětem právního obchodu a jeho existence má pro jeho vlastníka hospodářský smysl, nicméně samotné udělení práva průmyslového vlastnictví nijak neztratilo svůj původní charakter veřejnoprávního privilegia, které je udělováno výlučně veřejnou mocí a v zájmu veřejném. Tím je zájem zákazníků či konzumentů zboží a služeb a jejich ochrany před pirátstvím, zneužíváním, napodobováním nebo plagiátorstvím.

V dnešních podmínkách stát může stanovit podmínky, za kterých se smí přihlašovatel domoci kladného rozhodnutí správního úřadu. Úřad musí sice patent zapsat do (veřejného) rejstříku (registrovat), ale musí také přihlášku zamítnout, nejsou-li splněny zákonné podmínky registrace, případně při splnění zákonných podmínek musí patent zrušit.

Právní vztah, který se takovým řízením a rozhodnutím řeší, vzniká mezi přihlašovatelem (při výmazu mezi majitelem patentu) a správním úřadem. Takový vztah je vztahem mocenským (v jiné terminologii vertikálním, vrchnostenským); nejde o vztah občanskoprávní (§ 7 odst. 1 o. s. ř.), protože takové vztahy při vrchnostenském autoritativním rozhodování mezi úřadem a stranou nevznikají.

Nejvyšší správní soud tvrdil v usnesení ze dne 23.6.2003, čj. 6 A 51/2002-52, že řízení ve věci patentového práva je třeba považovat za řízení ve věci práva soukromého; tvrzení se opírá o argumentaci, že "předmětem patentového práva v objektivním smyslu je ochrana vynálezu, která udělením patentu zakládá jeho majiteli výlučné právo využívat vynález, poskytovat souhlas k jeho používání jiným osobám, popřípadě na jiné osoby patent převést. Právní prostředky ochrany proti jejich porušování jsou obvykle upraveny přímo v průmyslověprávních normách; pokud tak upraveny nejsou (popřípadě jsou upraveny jen částečně), přichází v úvahu použití obecných prostředků ochrany soukromoprávní povahy. Hmotněprávní otázky je proto třeba posuzovat zásadně podle příslušných právních předpisů o vynálezech. Použití obecných ustanovení občanského práva přichází v úvahu, pokud by nebylo možno vystačit ani se zvláštními ani s obecnými právními předpisy práv k nehmotným statkům. Naproti tomu otázky řízení je třeba posuzovat podle obecných procesních předpisů správního řízení (správního řádu), popřípadě podle zvláštní procesní úpravy obsažené ve speciálních předpisech. Rozhodující pro posouzení charakteru věci pak je právo hmotné, nikoliv právo procesní, neboť v případě věcí projednávaných podle novelizované části páté občanského soudního řádu jde vždy o rozhodnutí orgánu veřejné správy, který se v procesních otázkách řídí právními předpisy veřejného práva". Na podobné argumentaci je také založeno usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18.9.2003.

Taková argumentace není přiléhavá.

Zcela se tu přehlíží, že udělením patentu (nebo jeho zrušením) se naprosto neupravují vztahy soukromoprávní, protože nic takového předmětem řízení o udělení (zrušení) není a nemůže být. Jediný vztah, který se tu udělením upravuje, je vztah mezi tím, kdo o patent žádá (resp. tím, komu byl patent udělen), a Úřadem, který o udělení (zrušení) rozhoduje. Předmětem řízení je vyřešení otázky, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky, a zda tedy má nebo nemá vzniknout nehmotný statek (patent), resp. zda má tento status zaniknout (zrušení). Výsledkem řízení je pak vznik (udělení) patentu nebo jeho zrušení; zda vůbec vzniknou majetkové vztahy soukromoprávní (a kdy a jaké), je naprosto nejisté (u některých typů patentů lze dokonce předpokládat, že takové vztahy záměrně ani vzniknout nemají), a akt udělení patentu se o tom nijak nevyjadřuje (a při zrušení patentu nijak do té doby vzniklé soukromoprávní vztahy neupravuje).

Samo udělení (zrušení) patentu tedy není soukromoprávní věcí a je nerozhodné, že udělením (zrušením) vznikají nebo zanikají soukromoprávní nároky. Žádná soukromá osoba, se kterou je přihlašovatel (majitel) v rovném postavení, mu nemůže registraci udělit ani mu nemůže patent zrušit. To může učinit jenom správní úřad, který k tomu má zákonnou kompetenci, a může to udělat jen tak, že o tom vydá vrchnostenský správní akt.

Proto tedy i v přezkumném řízení soudním se žalobce nedomáhá žádného svého soukromoprávního nároku, ale jen toho, aby správní úřad o věci rozhodoval podle zákona.

Na tom, co bylo právě uvedeno, nic nemění ani to, že v posuzované věci řízení (a později i řízení před soudem) iniciovala osoba třetí (navrhovatel zrušení). Podstatou věci je námitka, že nemělo být uděleno veřejné subjektivní právo (registrace) majiteli patentu, protože jak tvrdí žalobce ve své žalobě, vynález chráněný napadeným patentem byl původně přihlášen dne 17.9.1990 ve slovenštině tak, že popisoval jiné technické řešení než to, na které byl patent pravomocně pozměněn až dne 4.10.1995. Novost vynálezu v patentových nárocích z roku 1995 je třeba zkoumat právě ke dni 4.10.1995, nikoli k datu podání původní přihlášky patentu. V tom smyslu došlo k předuveřejnění samými původci, majiteli i dalšími jejich odběrateli nejen ke dni 17.9.1990, ale zejména ke dni 4.10.1995. To, že se celá věc navenek představuje při zběžném nahlédnutí jako soukromý spor, ještě z takového sporu nečiní věc soukromoprávní. Stále jde o řízení vyvolané k tomu legitimovaným subjektem, který tvrdí, že Úřad měl novost patentu zkoumat k pozdějšímu datu.

Další argument Nejvyššího správního soudu a Městského soudu v Praze, že práva k nehmotným statkům zasahují do práva občanského nebo práva obchodního, je sice správný, ale pro řešení věci bezcenný.

S takovou argumentací by bylo možno tvrdit zřejmě u většiny vrchnostenských rozhodnutí, že (nějak) zasahují do občanského nebo obchodního práva. Takovým rozhodováním (registrací) ve věci soukromoprávní by pak se stejně nelogickou argumentací muselo být i rozhodování o nejrůznějších registracích, např. o registraci daňových subjektů, humánního léčivého přípravku, výrobce nebo dovozce krmiv, plemeníka ve státním registru nebo chovatele v plemenné knize, ale také četná správní rozhodnutí: vydání stavebního povolení, rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru, povolení k nakládání s povrchovými vodami, rozhodnutí o zařazení lesů do kategorie lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení, rozhodnutí o zrušení dálnice, silnice nebo místní komunikace, rozhodnutí o vyloučení ze studia apod.

Odůvodnění lze pak pro úplnost uzavřít poznámkou, že rozhodnutí předpokládaná jednotlivými zákony na ochranu průmyslového vlastnictví přesně rozlišují, která rozhodnutí ve věci přísluší činit Úřadu a která soudu (v občanském soudním řízení). Ve věci patentů jsou v pravomoci soudů např. rozhodnutí o tom, komu svědčí právo na patent, stanovení výše odměny za právo na patent, výše licenčních poplatků v případě poskytnutí nucené licence, porušení práv z patentů; ostatní rozhodnutí jsou v kompetenci Úřadu. I takovéto rozdělení - navíc za situace, kdy zákonodárce ani neupravil mechanismus, jímž by se vůbec mohlo dosáhnout zápisu ve veřejných knihách bez toho, že by soud takovou povinnost uložil Úřadu, který v řízení podle § 244 o. s. ř. není účastníkem řízení - představovalo pro zvláštní senát jen další podpůrný argument pro toto usnesení.

*) Z odůvodnění byly vypuštěny pasáže obdobné jako v již publikovaných rozhodnutích (viz "prejudikatura").